

Nemzetközi jelentés a vallásszabadságról – 2014

Kiadta az Egyesült Államok Külügyminisztériuma (U.S. Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor)

2014. október 14.

<http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom/index.htm?year=2014#wrapper>

MAGYARORSZÁG

Összegzés

Az Alaptörvény (Alkotmány) rendelkezik a vallás szabadságáról, ideértve annak szabadságát is, hogy valaki áttérjen egy másik vallásra vagy hitrendszerre, illetve vallásos tevékenységeken és ceremóniákon keresztül szabadon kinyilváníthassa vallásos hitét vagy meggyőződését; az Alaptörvény kinyilvánítja, hogy minden, az országban létező vallási hagyományt tisztelet illet. Az Alkotmány különválasztja az egyházat és az államot, és leszögezi, hogy a „vallási közösségek” (az „elismert egyházak” és a „vallási szervezetek”) független jogi személyek, de az állam közösségi célok érdekében együttműködhet velük. Az együttműködő vallási közösségek a parlament jóváhagyása esetén „elismert egyházként” működnek. Az egyházakról szóló 2011. évi törvény értelmében több mint 350 vallási szervezet vesztette el elismert státuszát. A rendelkezést több érintett vallási csoport is megtámadta előbb magyarországi bíróságokon, majd az Emberi Jogok Európai Bíróságán, amely határozatában megállapította, hogy a törvény a vallásszabadság összefüggésében sérti az egyesülés szabadságát. Továbbra is korlátozott maradt a kisebbségi vallási csoportok hozzáférése az állami támogatáshoz, valamint a közintézményekben végzett vallási tevékenységek lehetőségéhez. Zsidó csoportok visszautasították a holokauszt 70. évfordulója alkalmából rendezett állami megemlékezéseken való részvételt az általuk egyre aggasztóbbnak tartott kormányzati intézkedések miatt, ideértve például a német megszállási emlékmű felállítására vonatkozó döntést (a német megszállás áldozatainak emlékműve); a holokauszt gyermekáldozataira emlékező új múzeum (Sorsok Háza) létrehozásával kapcsolatos együttműködés és konzultáció elégtelenségét; valamint egy olyan igazgató kinevezését az új történetkutató intézet (Veritas Intézet) élére, aki megkérdőjelezhető kijelentéseket tett a zsidók 1941-ben történt deportálásával kapcsolatban. A kormány számos rendezvényt szervezett a 70. évforduló alkalmából. Beszédet mondott a köztársasági elnök és a miniszterelnök is, mindketten elítélték az antiszemitizmust, és elismerték a magyar állam holokauszt idején játszott szerepét.

Továbbra is előfordultak antiszemita incidensek és megnyilvánulások – különösen a Jobbik részéről –, amelyek aggodalmat keltek a zsidó közösség tagjaiban. Az államtól függetlenül működő Tett és Védelem Alapítvány (TEV) felméréseinek eredményei szerint a felnőtt lakosság körülbelül egyharmadának előítéletei vannak a zsidókkal szemben. Az antiszemita incidensek fizikai és verbális támadásokat, sírromgálást, holokauszttagadást és revizionista megnyilvánulásokat foglaltak magukban.

Az Amerikai Nagykövetség és az országba látogató amerikai kormányzati tisztségviselők nyilvános nyilatkozataikban és zártkörű beszélgetéseikben egyaránt hangsúlyozták a kormány felelősségét azzal kapcsolatban, hogy megfelelően kezelje a holokauszt kérdéskörét, és konzultáljon a zsidó közösséggel. Emellett komoly aggodalmuknak adtak hangot az

egyházokról szóló törvény és bizonyos kisebbségi vallási csoportoknak az elismert felekezetek közül történő kizárása és lehetőségeik korlátozása miatt.

1. fejezet: A népesség vallások szerinti megoszlása

Az Egyesült Államok kormányának becslése szerint Magyarország népessége 9,9 millióra tehető (2014. júliusi becslés). A magyar kormány nem gyűjt hivatalos adatokat a vallási hovatartozásról, a 2011. évi népszámlálás azonban tartalmazott ezzel kapcsolatban egy fakultatív kérdést. A válaszok alapján a népesség 37,1 százaléka római katolikusnak, 11,6 százaléka reformátusnak, 2,2 százaléka evangélikusnak, és kevesebb mint 1 százaléka zsidónak vallotta magát. A válaszadók 16,7 százaléka jelentette ki, hogy egyik egyházhoz sem tartozik, 1,5 százalék ateistának vallotta magát, 27,2 százalék pedig nem válaszolt erre a kérdésre. A népesség kevesebb mint 5 százalékát tömörítő vallási csoportok közé tartoznak a görög katolikusok, a Hit Gyülekezete (egy pünkösdista csoport), ortodox keresztény csoportok, egyéb keresztény felekezetek, valamint buddhista és muzulmán felekezetek.

2. fejezet: A kormányzat hozzáállása a vallásszabadság kérdéséhez

Jogi keretrendszer

Az Alkotmány rendelkezik a lelkiismeret és a vallás szabadságáról, ideértve annak szabadságát is, hogy valaki áttérjen egy másik vallásra vagy hitrendszerre, illetve egyedül vagy közösségben, nyilvánosan vagy elvonulva vallásos tevékenységeken és ceremóniákon keresztül – ideértve többek között az istentiszteletet, a tanítást, a vallási szertartásokat és a megfigyelést – szabadon kinyilváníthassa vallásos hitét vagy meggyőződését.

Az Alkotmány preambuluma elismeri a kereszténység szerepét nemzetünk értékeinek ápolásában, és kinyilvánítja, hogy minden, az országban létező vallásos hagyományt tisztelet illet meg. Az Alkotmány különválasztja a vallási közösségeket és az államot, és leszögezi, hogy a vallási közösségek független jogi személyek, de az állam közösségi célok érdekében együttműködhet velük. Az együttműködő vallási közösségek (egyházak és vallási szervezetek) „elismert egyházként” működnek. Az állam különleges működési engedélyeket biztosít az elismert egyházak számára annak érdekében, hogy támogassa azok részvételét közérdekű tevékenységekben, köztük az oktatásban.

Az egyházokról szóló 2011. évi törvény 2013. évi módosítása óta a törvény kettős rendszert határoz meg a „vallási közösségek” számára; ennek megfelelően a korábban alkalmazott jogi kategóriákat az „elismert egyházak” és a „vallási szervezetek” csoportja váltja fel. A törvény felhatalmazza a Fővárosi Törvényszéket a „vallási szervezetek” bejegyzésére, ha azok legalább tíz alapító taggal rendelkeznek, elsődleges céljuk pedig olyan vallási tevékenységek végzése, amelyek sem az Alkotmányt, sem bármely jogszabályt, sem pedig más közösségek jogait és szabadságát nem sértik. Ha a bíróság elutasítja egy korábban regisztrált felekezet arra vonatkozó kérelmét, hogy vallási szervezetként bejegyzésre kerüljön, a felekezet fellebbezést nyújthat be a Fővárosi Ítéltáblának.

A törvény értelmében valamely felekezet „elismert egyházként” való bejegyzését a parlamentnek kell jóváhagynia. Ez a 2011-ben elfogadott követelmény több mint 350 egyház és vallási csoport törlését jelentette az elismert vallási szervezetek közül, amelyeknek újra kérelmet kellett benyújtaniuk korábbi státuszuk visszaszerzése érdekében.

Az „elismert egyház” státusz megszerzéséhez a vallási szervezeteknek kérelmet kell benyújtaniuk az Emberi Erőforrások Minisztériumához (EMMI). A minisztériumnak hatvan napon belül kell döntést hoznia azzal kapcsolatban, hogy a kérelmező csoport teljesíti-e az adminisztratív kritériumokat, amelyek különböző dokumentumokat és minősítéseket foglalnak magukban. Egy felekezet akkor kaphatja meg az elismert státuszt, ha legalább húsz éve működik Magyarországon (ebben az esetben tagságának létszáma legalább a teljes népesség 0,1 százaléka, vagyis kb. 10 ezer fő), vagy legalább száz éve működik valamely más országban vagy országokban (ebben az esetben a csoport külföldi kötődését legalább két vele azonos hitrendszert képviselő, más országban elismert egyháznak kell igazolnia). A kérelmező csoport tevékenysége nem sértheti sem az Alkotmányt, sem más jogszabályokat, sem pedig más csoportok jogait és szabadságát. A csoportnak azt is bizonyítania kell, hogy elsődleges célja vallási tevékenység végzése; rendelkeznie a hitét és szertartásait formálisan rögzítő dokumentummal, belső szabályokkal, továbbá kinevezett vagy választott ügyintéző és képviselő testületekkel; és hivatalosan nyilatkoznia kell arról, hogy az általa végzett tevékenységek nem sértik sem a törvényeket, sem pedig mások jogait. A kérelemmel kapcsolatos döntés meghozatala előtt az Emberi Erőforrások Minisztériumának konzultálnia kell jogással, vallástörténésszel, hittudóssal vagy szociológussal, továbbá a döntés bírósági felülvizsgálat tárgyát képezi.

Az EMMI által a kérelmező csoport alkalmasságával kapcsolatban hozott döntést követően a parlament igazságügyi bizottsága hatvan napon belül nyilvános meghallgatásra hívja be a csoport képviselőjét, továbbá értékelést nyújt be a parlamentnek azzal kapcsolatban, hogy a csoport megfelel-e a további kritériumoknak. Ezek a kritériumok a következők: a csoport nem jelent nemzetbiztonsági fenyegetést (ezt a parlament nemzetbiztonsági bizottsága méri fel); a csoport tevékenysége nem sérti a fizikai és a mentális egészséghez, valamint az élet és az emberi méltóság védelméhez való jogot; alapító dokumentumai, taglétszáma, közszolgáltatásokat nyújtó intézményeinek hálózata, valamint annak alapján, hogy a nagyobb társadalmi csoportok milyen mértékben férnek hozzá az általa nyújtott szolgáltatásokhoz a csoport alkalmas arra, hogy hosszú távon együttműködjön az állammal a közösségi célok megvalósítása érdekében.

A parlamentnek hatvan napon belül, kétharmados többséggel kell jóváhagynia a kérelmet. Ha a parlament elutasítja a kérelmet, a döntést részletesen indokolni kell, és a kérelmező csoport 15 napon belül megtámadhatja a döntést az Alkotmánybíróság előtt.

Az egyházakról szóló törvény melléklete 27 „elismert egyházat” sorol föl, köztük a következőket: Katolikus Egyház, különböző protestáns felekezetek, ortodox keresztény vallási csoportok, egyéb keresztény csoportok, pl. az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza (mormonok) és a Hetednapos Adventista Egyház, továbbá zsidó felekezeti csoportok, az Üdvhadsereg, valamint az egyetlen hindu vallású csoport, a Magyarországi Krisna-tudatú Hívők Közössége. Mivel a fenti szám olyan buddhista és muszlim szervezeteket is magában foglal, amelyek több csoportot tömörítenek, a lista összesen 32 vallási csoportot tartalmaz. Az egyházmegyékkal és a szerzetesrendekkel együtt a 32 elismert egyházhoz összesen 193 szervezet és csoport kapcsolódik.

Minden vallási közösség használhatja hivatalos nevében az „egyház” szót, függetlenül attól, hogy a csoportot hivatalosan elismerte-e a parlament. Sem az elismert, sem a nem elismert vallási szervezetek képviselői nem kötelesek nyilvánosságra hozni olyan információt, amelyet híveik hitük gyakorlása során osztottak meg velük (gyónás). A nem elismert vallási csoportok is végezhetnek hitükhöz kapcsolódó és más tevékenységeket.

Állami tisztségviselők nem határozhatják meg, hogy a vallási csoportok milyen tevékenységeket végeznek hitükkel kapcsolatban, és nem is felügyelhetik ezeket a tevékenységeket. A csoportok tanait, belső szabályait és szabályzatait az állam nem vizsgálhatja felül és nem módosíthatja, és nem is szerezhethet érvényt azoknak. Nevüket, jelképeiket és szertartásaikat a szerzői jogi törvény, épületeiket és temetőiket pedig a büntetőjogi törvény védi.

Az elismert egyházak rendelkeznek néhány olyan privilégiummal, amelyek nem érhetőek el a vallási szervezetek számára, például automatikusan teljes állami támogatásban részesülnek, és vallási tevékenységükhöz kapcsolódó pénzügyi műveleteiket nem ellenőrzi az állam. Az elismert egyházak és különböző közszolgáltatásokat, például egészségügyi ellátást, oktatást és szociális szolgáltatásokat nyújtó intézményeik („belső egyházi jogi személy”) minden tevékenységük vonatkozásában automatikusan jogosultak teljes állami támogatásra. A vallási szervezetek átvehetnek vagy létrehozhatnak közszolgáltatást nyújtó intézményeket, és *per capita* alapon jogosultak állami támogatásra az adott intézmények dolgozóinak bérét illetően. A szociális szolgáltatásokat nyújtó intézmények azonban automatikusan nem jogosultak kiegészítő állami támogatásra. Az elismert egyházak a honvédségben, börtönökben és kórházakban végzett lelkipásztori szolgáltatásokhoz kapcsolódóan is élveznek olyan privilégiumokat, amelyek nem járnak automatikusan a vallási szervezeteknek. A vallási szervezeteknek előzőleg kérelmezniük kell az adott katonai létesítmény, börtön vagy kórház vezetőjénél, hogy lelkipásztori szolgáltatásokat nyújthassanak a létesítményben.

Az elismert egyházak és a vallási szervezetek számára *per capita* alapon támogatást nyújt az állam az oktatási intézményekben dolgozó személyzetük bérének tekintetében, de csak az elismert egyházak kapnak automatikusan kiegészítő támogatást működési költségeik fedezésére. A törvény szerint a vallási szervezetek kérelmezhetik az EMMI-nél a működési költségeik fedezésére nyújtott kiegészítő támogatást (ami teljes költségeik körülbelül 30%-át fedezi), a kérelmekről a minisztérium eseti alapon dönt.

Az adófizetők jövedelemadójuk 1 százalékát felajánlhatják egy elismert egyháznak, a felajánlott összeget kiegészíti ki az állam. A vallási szervezetek más civil szervezetekkel versenyeznek a személyi jövedelemadó további 1 százalékáért, amelyet valamilyen civil szervezet számára ajánlhatnak fel az adófizetők. Az elismert egyházak és a vallási szervezetek szabadon használhatják fel az adófizetők adományait. A személyi jövedelemadó kötelezettsége alól csak az elismert egyházak tisztségviselői mentesülhetnek, meghatározott esetekben. Ha egy az elismert egyházak listájából 2011-ben törölt vallási csoport földterülettel rendelkezett, azt a csoport jogutódjaként működő vallási szervezet megtarthatja. A vallási szervezetek és az elismert egyházak nem vásárolhatnak mezőgazdasági földterületet. Az elismert egyházak ajándékozás vagy öröklés révén mezőgazdasági földterülethez juthatnak, a vallási szervezetek számára azonban nem érhető el ez a lehetőség.

Ha egy elismert egyház vagy vallási szervezet megszűnik (pl. feloszlata magát) és nincs jogutódja, vagyona az állam tulajdonába kerül, amely a közszolgáltatások finanszírozására használja fel azt. Erre akkor is sor kerülhet, ha a kormány által kezdeményezett folyamatban az Alkotmánybíróság kimondja, hogy az elismert egyház tevékenysége sérti az Alkotmányt; a döntést kétharmados többséggel el kell fogadnia a parlamentnek. Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Törvényszék kérésére is kibocsáthat állásfoglalást azzal kapcsolatban, hogy egy vallási szervezet tevékenysége sérti-e az Alkotmányt, de a szervezet feloszlásával kapcsolatos döntés a Törvényszék hatáskörébe tartozik.

Az állam és a római katolikus egyház közötti kapcsolatot a Szentszékkel kötött egyezmények szabályozzák, ideértve például a közszolgáltatások és a vallási tevékenységek finanszírozását, valamint a kommunizmus idején az állam által lefoglalt ingatlanok miatt indított kártérítési eljárásokat. Ezek a megállapodások az állam és más vallási csoportok közötti kapcsolatok szabályozásában is irányadók.

2013 óta az állam által működtetett általános iskolák első és ötödik osztályában a tanulók hetente egyszer kötelezően „hit és erkölcsstan” vagy „erkölcsstan” órán vesznek részt. Szeptember óta ez a kötelezettség az általános iskolák második és hatodik osztályos tanulóira és az állami középiskolák elsős és másodikos diákjaira is vonatkozik. A diákok és szüleik a valamelyik elismert egyház képviselője által tartott hit és erkölcsstan, valamint az iskola valamelyik tanára által tartott erkölcsstan órák közül választhatnak. Az egyházak maguk dolgozhatják ki a hit és erkölcsstan órákhoz tartozó tankönyvüket és tananyagukat. A magániskolákban nem kötelező a hit és erkölcsstan vagy az erkölcsstan tanítása.

A vonatkozó jogszabály szerint az elismert egyházak és vallási szervezetek az Emberi Erőforrások Minisztériumával kötött formális megállapodás alapján iskolákat működtethetnek. Az átvételt a vallási közösség, az iskola tanárai, az érintett szülők vagy az iskola fenntartója kezdeményezheti, de az átadásra csak abban az esetben kerülhet sor, ha a vallási közösség megszerzi a szülők és az iskolában tanuló felnőtt diákok több mint ötven százalékának támogató aláírását. Az állam két évente felülvizsgálja az egyházi iskolák működését annak biztosítása érdekében, hogy az összhangban legyen az állami iskolákban alkalmazott standardokkal.

A nem elismert vallási szervezetek nem végezhetnek vallási oktatást (hit és erkölcsstan) az állami iskolák tantervének keretein belül, de ha azt a diákok vagy a szülők igénylik, nyújthatnak tanterven kívüli képzést.

A Védelmi Minisztérium tábori lelkészi szolgálatot működtet és finanszíroz a katolikus, a protestáns és a zsidó vallású katonák számára. Függetlenül attól, hogy milyen elismert egyházhoz vagy vallási szervezethez tartoznak, a katonáknak joguk van ahhoz, hogy nyilvánosan vagy elvonulva szabadon gyakorolják vallásukat.

A büntetés-végrehajtási intézetekben fogva tartott elítéltek szabadon gyakorolhatják vallásukat, ideértve azt is, hogy joguk van a vallásuknak megfelelő étrendhez (pl. kóser ételek). Ugyanakkor az ügyész vagy a bíró a büntetőeljárás során korlátozhatja a vallásgyakorlás jogát. A fogvatartottak korlátlan kapcsolattartásra jogosultak az elismert egyházak képviselőivel. A különleges biztonsági körletben elhelyezett elítéltek kizárólag egyéni lelki gondozásban részesülhetnek, és nem vehetnek részt a közösségi vallási programokon. Az állam Börtönlelkészi Szolgálat, amely a büntetés-végrehajtási intézetekben folytat vallási tevékenységet, korlátlan belépési joggal rendelkezik a büntetés-végrehajtási intézményekbe annak érdekében, hogy vallási szolgáltatásokat nyújtson a raboknak. Más elismert egyházak és vallási szervezetek a börtönhatóságok belátása szerint kaphatnak engedélyt a belépésre. Ha az engedély iránti kérelmet elutasítják, fellebbezés nyújtható be a Belügyminisztériumhoz.

A március 15-én hatályba lépett új polgári törvénykönyv és az Alkotmány negyedik módosítása a gyűlöletbeszéddel kapcsolatos rendelkezéseket vezetett be, melyek célja az, hogy megvédjék a magyar nemzet, illetve bármely vallási vagy más társadalmi közösség méltóságát. A jogszabályok szerint ha valaki erőszakkal vagy fenyegetéssel korlátoz egy másik személyt vallása szabad gyakorlásában, azzal bűncselekményt követ el, amely három évig terjedő

szabadságvesztéssel büntethető. Ha valakit vallási hovatartozása miatt támadás ér, az elkövető három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

A valamilyen vallási vagy más társadalmi csoporthoz való (vélt vagy valós) tartozás miatt elkövetett fizikai támadás egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A papi rend tagjai ellen elkövetett erőszak közszolgálatot ellátó személy elleni erőszaknak minősül, és egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A csoportosan vagy fegyverrel elkövetett támadás kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető; az a személy, aki valamely vallási vagy más társadalmi csoport elleni erőszak előkészítésében részt vesz, vétséget követ el, amely két évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A vonatkozó jogszabály automatikusan felfüggeszti azon parlamenti képviselők mentelmi jogát, akik gyűlöletet keltenek valamely vallási közösség ellen, vagy nyilvánosan tagadják a kommunista vagy a nemzetiszocialista rendszer által elkövetett bűnöket. A fenti okból egyetlen parlamenti képviselő mentelmi joga sem került felfüggesztésre.

A jog tiltja a holokausz, illetve a nemzetiszocialista és kommunista rendszerek által elkövetett népirtás és egyéb emberiség elleni bűnök nyilvános tagadását, megkérdőjelezését vagy elbagatellizálását, és az ilyen tetteket három évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti. A büntető törvénykönyv értelmében a horogkereszt, az SS-jelvény, a nyilaskereszt, a vörös csillag és a sarló-kalapács nyilvános viselése, megjelenítése és terjesztése oly módon, amely sérti az emberi méltóságot vagy az áldozatok emlékét vétségnek minősül, és az elkövető őrizetbe vehető.

Az állam által alkalmazott gyakorlatok

Az elismert felekezetek listájáról törölt vallási szervezetek közül jó néhány továbbra is tiltakozott státusza elvesztése miatt, és több fórumon is megpróbált jogorvoslati lehetőséggel élni. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának szeptemberben hozott határozata szerint a felekezetek tömeges törlése 2011-ben az elismert vallási szervezetek listájáról jogsértő volt. A nem elismert vallási szervezetek továbbra is csak korlátozott mértékben fértek hozzá állami támogatáshoz, és csak korlátozottan végezhetek vallási tevékenységet közintézményekben. A zsidó közösség képviselői elítélően reagáltak a kormány által a német megszállás áldozatainak emlékére állított emlékműre; a holokausz gyermekáldozataira emlékező Sorsok Háza múzeum terveire; valamint arra, hogy egy olyan történészt neveztek ki az új történetkutató intézet (Veritas Intézet) élére, aki számos kritikát kapott a zsidók 1941-ben történt deportálásával kapcsolatos nézetei miatt. A zsidó csoportok nem vettek részt a holokausz 70. évfordulója alkalmából szervezett állami rendezvényeken. A rendezvényeken beszédet mondott a köztársasági elnök és a miniszterelnök is, mindketten elítélték az antiszemitizmust, és elismerték a magyar állam holokausz idején játszott szerepét.

Az ECHR április 8-i határozata szerint az egyházakról szóló 2011. évi törvény sérti az egyesülés szabadságát az elismert egyházak listájáról törölt 16 felekezet – köztük mennonita, evangélikus, zsidó és buddhista csoportok, valamint számos kisebbségi vallási csoport – tekintetében, és az állam kártérítést köteles fizetni a felpereseknek, melynek összegét mediáció keretében kell meghatározni. Az ECHR elutasította az állam fellebbezését, a döntés pedig szeptember 9-én jogerőre emelkedett. Szeptember 11-én az egyházi kapcsolatokért felelős államtitkár nyilatkozatot bocsátott ki, mely szerint az ECHR határozata a Magyarország ellen bizonyos nemzetközi csoportok által intézett támadássorozat része, a felpereseket pedig elsősorban az anyagi haszonszerzés motiválja, ezáltal megkárosítják az adófizető magyar embereket. Az állam decemberben megkezdte a kártérítéssel kapcsolatos egyeztetést az érintett csoportokkal, de az év végéig nem született megállapodás a felek között.

A 2013-ban az EMMI-hez benyújtott 27 kérelem közül a minisztérium 15-öt elutasított a jogszabályban meghatározott adminisztratív kritériumokra hivatkozva. Az elutasított kérelmezők közül négy csoport nyújtott be fellebbezést a bíróságon a döntés ellen. Két esetben a bíróság felfüggesztette az eljárást, és az Alkotmánybírósághoz fordult annak meghatározása érdekében, hogy a vonatkozó jogszabály nem sérti-e az Alkotmányt; az egyik esetben az EMMI visszavonta az elutasítást (ami a bírósági eljárás befejezését jelentette), és új közigazgatási eljárást indított a kérelem elbírálása érdekében, míg a másik esetben a bírósági eljárás még folyamatban volt az év végén. A minisztérium a 27-ből 12 kérelmet elfogadott adminisztratív szempontból, ezeket továbbította a parlament igazságügyi bizottságához. Július 8-án a parlament igazságügyi bizottsága 10 vallási szervezet elismert egyházi státusz iránti kérelmének elutasítására tett javaslatot (Magyar Evangéliumi Testvérközösség; Evangélikus Szabadegyház; Evangéliumi Barátság Egyház; Magyar Evangélikus Szövetség; Mantra Magyarországi Buddhista Egyházközösség; Magyar Pünkösdisták Egyháza; Názáreti Egyház; Magyarországi Bahái Közösség; Szim Salom Progresszív Zsidó Hitközség; Magyar Reform Zsidó Hitközségek Szövetsége). A bizottság indoklása szerint ezek a közösségek nyújtanak ugyan „méltányolható” közszolgáltatásokat, de ezek a szolgáltatások minimális mértékű nyilvános támogatást élveznek, ebből adódóan társadalmi hasznuk „korlátozott”. A döntést megelőzően júniusban a parlament nemzetbiztonsági bizottsága arra a megállapításra jutott, hogy a tíz csoport nem jelent nemzetbiztonsági kockázatot. A parlament az év végéig még nem szavazott a kérelmekkel kapcsolatban. Az EMMI által az igazságügyi bizottsághoz utalt további két kérelem elbírálása még folyamatban volt az év végén.

A Magyar Evangéliumi Testvérközösség (egy körülbelül 18 ezer követőt tömörítő metodista közösség) és néhány kisebb vallási szervezet, amelyet szintén töröltek az elismert egyházak listájáról továbbra is igyekezett visszaszerezni elvesztett státuszát az Alkotmánybíróság 2013-as döntésére hivatkozva, amely visszamenőleges hatállyal érvénytelenítette az egyházakról szóló 2011. évi törvény egyes részeit. Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy azok az elismert felekezetek közül törölt csoportok, amelyeknek kérelmét elutasította a parlament, valamint azok, amelyek elismert státuszuk elvesztése miatt panaszt nyújtottak be az Alkotmánybíróságnak, úgy tekintendők, mint amelyek nem veszítették el elismert egyház státuszukat az egyházakról szóló 2011. évi törvény miatt. Február 19-én Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere megfellebbezett egy eljáró bíróság által hozott határozatot, melynek értelmében a minisztériumnak újra el kell bírálnia a MET arra vonatkozó kérelmét, hogy visszamenőleges hatállyal újra megkapja az elismert egyház státuszt. Az ügyet, valamint további hat, négy különböző, a listáról törölt vallási csoport által benyújtott kérelem ügyét az év végén az ország legmagasabb szintű igazságügyi hatósága, a Kúria vizsgálta.

Május 7-én a Kúria elutasította a MET arra vonatkozó kérelmét, hogy újra részesüljön kiegészítő állami támogatásban egy általa működtetett idősek otthona tekintetében, a csoport ugyanis hivatalos egyházi státuszának 2012-ben történt elvesztése óta nem kapott ilyen támogatást. A Kúria megerősítette az első fokú eljáró bíróság döntését, mely szerint az Alkotmánybíróság döntésétől függetlenül a MET csak akkor kaphat támogatást, ha felkerült az elismert egyházak EMMI által vezetett listájára. Július 8-án a MET fellebbezett a Kúria döntése ellen az Alkotmánybíróságnál, amely alkotmányossági szempontból megvizsgálhat konkrét bírósági döntéseket. Év végén az ügy még az Alkotmánybíróság előtt volt.

Július 21-én az Alkotmánybíróság határozatot hozott, mely szerint a néhány vallási csoport elismert státuszának visszaállítására vonatkozóan 2013 júniusában hozott határozata azokra a csoportokra is vonatkozik, amelyeknek ügye a 2013-as határozatot követően az Alkotmánybíróság elé került. A határozat indoklásában az Alkotmánybíróság megjegyezte,

hogy az egyházakról szóló módosított törvény értelmében bizonyos privilégiumok kizárólag elismert egyházak számára érhetőek el. Az Alkotmánybíróság elismerte az állam azon jogát, hogy belátása szerint döntsön arról, milyen támogatást és privilégiumokat nyújt az egyes vallási közösségeknek, de arra figyelmeztetett, hogy az ezzel kapcsolatos rendelkezések és azok alkalmazása nem lehet diszkriminatív. A határozat azt is leszögezi, hogy az elismert egyházak listájáról törölt felekezetek új eljárást kezdeményezhetnek elismert egyházi státuszuk visszaszerzése érdekében, a hatályban lévő törvénynek megfelelően.

December 16-án az Alkotmánybíróság határozatot hozott egy alkotmányossági panasz ügyében, amelyet egy névtelen, az egyházakról szóló 2011. évi törvény értelmében elismert egyházi státuszát elvesztett vallási csoport nyújtott be. A közösség nem kezdeményezte jogi státuszának megváltoztatását vallási szervezetre az egyházakról szóló 2011. évi törvényben meghatározott határidőig, vagyis 2012. február 9-ig, ezért az első és a másodfokon eljáró bíróság (2012. novemberében és 2013. januárjában) egyaránt a csoport feloszlata és vagyonának likvidálása mellett döntött. Az Alkotmánybíróság határozata szerint az első és a másodfokon eljáró bíróság feloszlata vonatkozó döntése megsértette az Alkotmányt, mivel ezek a döntések az egyházakról szóló 2011. évi törvény azon rendelkezésén alapultak, amelyet az Alkotmánybíróság 2013 márciusában visszamenőleges hatállyal érvénytelenített, mert az sértette a vallás szabadságát és diszkriminatív volt.

Év végén az Alkotmánybíróság előtt volt egy, a Fővárosi Törvényszék által kezdeményezett ügy; egy, a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság által kezdeményezett ügy hét vallási közösség feloszlataival vagy elismerésével kapcsolatban; és négy alkotmányossági panasz, amelyeket az elismert egyházak listájáról törölt vallási közösségek nyújtottak be.

Az egyházakról szóló 2011. évi törvény hatályba lépése óta a bíróságok 43 felekezet megszüntetéséről rendelkeztek, melyek felszámolásából összesen mintegy 800 ezer forint (3084 USD) folyt be. Az elismert egyházak listájáról törölt felekezetek megszüntetésével kapcsolatban tizenhét bírósági ügy volt folyamatban az év végén.

Szeptember 26-án, az emberi erőforrások miniszterével, Balog Zoltánnal lebonyolított találkozó után a Szabad Evangélikus Egyházak Szövetsége és a Magyar Evangélikus Szövetség – amelyek mintegy 20-30 nem elismert felekezetet tömörítenek – nyilatkozatot bocsátott ki, mely szerint nem fordulnak nemzetközi fórumhoz elismert felekezeti státuszuk visszaszerzése érdekében. A szervezetek képviselői elismerték, hogy az Alkotmány és a törvény biztosítja számukra a vallás szabadságát. A szervezetek elmondták a miniszternek, hogy milyen nehézségeket okozott számukra az egyházakról szóló törvény módosítása, de köszönetüket fejezték ki az állam által a hitükkel kapcsolatos, valamint jótékonyági és szociális tevékenységükhöz nyújtott támogatásért.

Október 30-án találkozott az elismert muszlim, buddhista és Krisna-tudatú felekezeteket tömörítő Elismert Keleti Egyházak Tanácsa az EMMI képviselőivel, és a felek a jelentések szerint megállapodtak a kormánnyal való rendszeres együttműködésről. A találkozó után a Magyarországi Krisna-tudatú Hívők Közössége nyilatkozatot bocsátott ki, amelyben közölte, hogy közösségei számára garantált hitük kifejezésének és gyakorlásának szabadsága.

Januártól civil társadalmi csoportok demonstrációkat szerveztek a kabinet által 2013 végén jóváhagyott, a német megszállásnak 1944-ben áldozatul esett emberek tiszteletére tervezett emlékmű felállítása ellen. A tiltakozók szerint a kormány „meghamisítja a történelmet”, és széles körű társadalmi párbeszédet sürgettek azzal kapcsolatban, hogy milyen szerepet játszott az ország a második világháborúban. Kormányzati tisztviselők elutasították azt a vádat, hogy a

kormány igyekszik áttolni a felelősséget Németországra a magyar zsidókkal a 2. világháborúban való bánásmóddal kapcsolatban. Az építési területen napi szinten zajló tiltakozások ellenére az emlékmű központi elemét július 19-én éjszaka, nyilvános bejelentés és bármilyen ceremónia nélkül a helyére emelték. Július 21-én a miniszterelnök nyilatkozatot bocsátott ki, mely szerint az emlékmű célja „a szabadságát elvesztett magyar nemzet által elszenvedett fájdalom és szenvedés kifejezése”. A hatóságok különböző okokra hivatkozva (rendőri intézkedésnek való ellenállás, vandalizmus, grafiti) mintegy harminc tiltakozó ellen indítottak eljárást. Tizenöt tiltakozó bíróságon támadta meg a rendőri intézkedések törvényességét. Néhány tiltakozót felmentett a bíróság, mások ügye az év végén még folyamatban volt.

Januárban a rendőrség nem engedélyezte a neonáci Magyar Hajnal Párt által február 11-re tervezett, „Becsület napja” nevű felvonulást arra hivatkozva, hogy a rendezvény náci és szélsőséges nézeteket népszerűsíthet.

Július 2-án a Pesti Központi Kerületi Bíróság egy embert egy év börtönbüntetésre ítélt (két évre felfüggesztve) azért, mert többször is nyilvánosan tagadta a náci rendszer által elkövetett bűnöket. Az elítélt férfi egy „holokamu” feliratú matricát ragasztott autójára.

Július 16-án a parlament Külügyi Bizottsága egy olyan író-újságírókat támogatót az olasz nagykövet posztjára, aki korábban nyíltan antiszemita nézeteket vallott, például a zsidókat a „sátán ügynökeinek” tartotta. Miután magyar és nemzetközi zsidó szervezetek is tiltakoztak a kinevezés ellen, a jelölt július 25-én visszavonta jelentkezését a pozícióra.

Október 15-én az állami televízió új vezetőt nevezett ki a vallási műsorok szerkesztőségének élére, aki korábban rasszista vicceket tett közzé az egyik közösségi oldalon, és 2012-ben egyik műsorába meghívta a köztudottan holokauszt-tagadó David Irvinget az Egyesült Királyságból. Október 21-én a katolikus, a református és az evangélikus egyház, valamint a MAZSIHISZ zsidó közösség vezetői közös levélben tiltakoztak a kinevezés ellen arra hivatkozva, hogy az új szerkesztő elfogadhatatlan „nyíltan kirekesztő és antiszemita megnyilvánulásai miatt”, és nem alkalmas arra, hogy hitelesen lássa el munkáját a vallási műsorok szerkesztőségében. A levélre reagálva október 27-én az állami televízió vezérigazgatója közölte, hogy a vallási műsorok kikerültek a vitatott szerkesztő portfóliójából.

A kormányzat folytatta a 2006. évi törvény alapján beadott kérelmek feldolgozását, mely jogszabály kárpótlási igény benyújtását engedélyezi olyan személyek számára, akiknek közvetlen hozzátartozója a holokauszt során vesztette életét, vagy vallási diszkrimináció miatt munkatáborba hurcolták el a 2. világháború idején. Az év végéig 2007 óta a kormány összesen 3,4 milliárd forintot (13,1 millió USD) fizetett ki 2200 kérelmezőnek.

A Conference on Jewish Material Claims against Germany („Claims Conference”) befejezte az ország határain kívül élő magyar holokauszt-túlélőknek allokált 2,75 milliárd forint (10,6 millió USD) utolsó részleteinek kifizetését. A kárpótlásról a Zsidó Kárpótlási Világszervezet és a kormány között 2007-ben létrejött megállapodás rendelkezett, mely szerint az országon belül és azon kívül élő holokauszt-túlélőknek öt év alatt 21 millió dollárnak megfelelő összeg kerül kifizetésre. Augusztus 15-én a feladattal megbízott nemzetközi auditáló cég elküldte a Claims Conference kiadásairól készült jelentést a Miniszterelnökségnek, amelyet a kormány elfogadott. A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (MAZSÖK) végezte az országban élő holokauszt-túlélőknek megítélt kárpótlás kifizetését.

Január 1-jén immár a második évben a kormány átlagosan 50 százalékkal megemelte a mintegy 7090 holokauszt-túlélő nyugdíjkiegészítését.

A Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Ortodox Exarchátus – a Görög Ortodox Egyház magyarországi vezetője – jelezte, hogy továbbra is szeretné visszakapni azt a budapesti templomot, amely az orosz ortodox egyház tulajdonába került.

Januárban a kormány egy történészt nevezett ki a 2013 végén alapított Veritas történetkutató intézet élére. Az új igazgatót belföldön és külföldön egyaránt sokan támadták, mivel egy, az MTI-nek január 17-én adott interjújában idegenrendészeti intézkedésnek nevezte mintegy 18 ezer zsidó 1941-ben történt deportálását a németek által megszállt Ukrajnába, mondván, hogy ezek az emberek nem voltak magyar állampolgárok. A németek körülbelül 24 ezer zsidót mészároltak le Kamjanec-Pogyilszkijben, közülük 10-15 ezer ember Magyarországról deportált zsidó volt. A Demokratikus Koalíció párt egy tagja keresetet nyújtott be az igazgató ellen holokauszt-tagadás miatt, azonban a Budapesti Rendőr-főkapitányság június 20-án bizonyíték hiányára hivatkozva elutasította a keresetet, és az igazgató továbbra is hivatalban maradt.

A kormány az évet a holokauszt 70. évfordulója előtt tisztelegve a holokauszt emlékévének nyilvánította. A megemlékezés programjának kidolgozására felállított egy bizottságot, amelyben a zsidó közösség és külföldi nagykövetségek is képviseltették magukat. A köztársasági elnök, a miniszterelnök, a kormánytagok és ellenzéki politikusok többször is elítélték az antiszemita megnyilvánulásokat, beszéltek az állam és az állami tisztségviselők holokauszttal kapcsolatos felelősségéről, és részt vettek a holokauszttal kapcsolatos megemlékezéseken. Január 23-án Orbán Viktor miniszterelnök egy, a Holokauszt Emléknappal kapcsolatos sajtóban megjelent nyílt levélben azt írta, hogy „a holokauszt az egész magyar nemzet tragédiája... Nem tűrhetjük és nem is tűrjük el, hogy bárkit vallása miatt megbélyegezzenek, megalázzanak vagy hátrányosan megkülönböztessenek.”

A kormány által létrehozott bizottság február 9-én feloszlott, ekkor ugyanis a MAZSIHISZ elfogadott egy határozatot, mely szerint a szövetség a továbbiakban nem vesz részt a Holokauszt Emlékév alkalmából szervezett állami rendezvényeken.

A MAZSIHISZ visszaadta az emlékévhöz kapcsolódó projektekre kapott 210 millió forint (809 ezer USD) támogatást is. 34 másik zsidó szervezet és számos nem zsidó szervezet is csatlakozott a MAZSIHISZ-hez. A MAZSIHISZ határozata három feltételt szabott a kormánnyal való további együttműködésnek: 1. a német megszállási emlékmű projekt leállítása; 2. a Veritas Intézet igazgatójának elbocsátása; 3. szélesebb körű konzultáció és együttműködés a Sorsok Háza projekttel kapcsolatban.

Márciusban a Sorsok Háza tanácsadó testületének néhány tagja lemondott tisztségéről, mivel szerintük a múzeum projekt igazgatója által folytatott konzultáció elégtelen volt. A testületből kilépő személyek között voltak a MAZSIHISZ és a Yad Vashem múzeum képviselői is. Július 18-án a kormány rendeletben bízta meg a Sorsok Háza vezetését a projektigazgató által vezetett alapítvány kezelésével. Szeptember 9-én a Miniszterelnökséget vezető miniszter, Lázár János ígéretet tett arra, hogy a kiállítás csak akkor nyílik meg, ha a zsidó közösség képviselői jóváhagyják annak tartalmát.

Bár a MAZSIHISZ nem vett részt az Holokauszt emlékévhöz szervezett állami rendezvényeken, a kormány számos eseményt szervezett az év során, főleg konferenciákat. A helyi önkormányzatok is számos programot szerveztek, általában a zsidó közösségekkel szoros

együttműködésben, többek között új holokauszt emlékműveket is emeltek. Április 16-án Áder János köztársasági elnök egy megemlékezésen azt mondta, hogy a holokauszt során „a gyilkosok is magyarok voltak, és az áldozatok is magyarok voltak”. Április 28-án Áder János részt vett a minden évben megrendezésre kerülő Élet Menetén, amelyen több ezren emlékeztek meg a holokauszt 70. évfordulójáról a lengyelországi auschwitz-birkenau haláltáborban.

Az év során nőtt a Holokauszt Emlékközpontba ellátogató iskolai csoportok száma, a kormány ugyanis 2013-ban elfogadott egy rendeletet, mely szerint a Budapestre vonattal utazó iskolás csoportok útiköltségeit részben megtéríti az állam. November 30-ig (eddig állnak rendelkezésre adatok) 15 590 iskolás látogatott el a múzeumba, míg 2013-ban összesen 13 849 diák látta a kiállítás anyagát. November végéig összesen 21 417 iskolás gyermek látta a Holokauszt Emlékközpont utazó kiállítását.

Január 16-án a Zsidó Közösségi Kerekasztal Oktatási Szakértői Csoport – egy 17 zsidó szervezetet tömörítő ad hoc szervezet, amely a zsidó közösségek oktatásban vállalt szerepével kapcsolatban folytatott egyeztetést – megállapodást írt alá az emberi erőforrások miniszterével és az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet igazgatójával a tanterv módosításáról annak érdekében, hogy az több információt tartalmazzon a zsidók Magyarország történelmében és kulturális életében játszott szerepéről, valamint Izrael államról. A Zsidó Szakértői Csoport nyilatkozata szerint a módosított tananyag április 29-i közzététele pozitív lépés, de továbbra is problémát jelent olyan, a 2. világháború időszakában tevékenykedő és széles körben antiszemitának tartott írók jelenléte a tantervben, mint Nyíró József, Wass Albert vagy Szabó Dezső, valamint az, hogy a történelemkönyvekben sértő részletek is szerepelnek (például az a rész, amely a zsidókat okolja Jézus Krisztus haláláért).

A tavaszi félévben új kurzus indult a Nemzeti Közszerződési Egyetemen „a gyűlölet-bűncselekmények háttere és társadalmi következményei” címmel. A hatszor három órából álló kurzusra a három kar bármelyikének hallgatói beiratkozhattak (Rendészettudományi, Közigazgatástudományi és Hadtudományi kar). A Tett és Védelem Alapítvány által kidolgozott tananyagra épülő előadásokon és szemináriumokon tizenkét hallgató vett részt. A diákok gyűlölet-bűncselekménynek áldozatul esett zsidó emberekkel és holokauszt-túlélőkkel is találkoztak.

Októberben az általános és középiskolák 12,4 százalékát működtette elismert egyház, 0,1 százalékát pedig valamilyen vallási szervezet. Az óvodák (3-7 éves korig) 8 százalékát működtette elismert egyház, 0,2 százalékát pedig vallási szervezet. Körülbelül 200 ezer diák járt valamilyen vallási közösség (elismert egyház vagy vallási szervezet) által fenntartott óvodába, valamint általános és középiskolába.

A 2013-14-es tanévben az elsős diákok 52 százaléka választotta a hit és erkölcs tantervet, 48 százalék pedig az erkölcs tantervet, míg az ötödikeseknél ugyanez az arány 42 és 58 százalék volt. A 2014-15-ös tanévben az elsősök 53 százaléka, a másodikosok 47 százaléka, az ötödikesek 40 százaléka és a hatodikosok 38 százaléka választotta a hit és erkölcs tantervet.

December 17-én Lázár János Miniszterelnökséget vezető miniszter zsidó közösségek vezetőit hívta meg, hogy az Ügyészség, az Országos Bírósági Hivatal, az Országos Rendőr-főkapitányság, a Belügyminisztérium és az Igazságügyi Minisztérium képviselőivel megvitassák a gyűlölet-bűncselekmények jelenlegi helyzetét Magyarországon. A találkozót követő sajtótájékoztatóon Lázár János azt nyilatkozta, hogy a jelenlegi jogszabályi háttér alkalmas az antiszemita bűncselekmények megelőzésére és megfelelő kezelésére, de

hatékonyabbá kellene tenni azt, ahogy azoknak a rendőrség és az ügyészség érvényt szerez, és a kormány ennek érdekében lépéseket fog tenni.

A kormány anyagi eszközökkel támogatta a Tett és Védelem Alapítványt annak érdekében, hogy az nyomon kövesse az országban történt antiszemita incidenseket, valamint a társadalmi emlékezet erősítését célzó kutatási és egyéb programokat bonyolítson le.

Márciusban az EMMI és az UNESCO magyar nemzeti bizottsága konferenciát szervezett a keresztény és a zsidó közösségek békés egymás mellett élésével kapcsolatban. A Tihanyban megrendezett esemény neve „Közös jövőnk – közös felelősségünk” volt.

A kormány 52,3 milliárd forintot (201,6 millió USD) juttatott az elismert egyházaknak olyan célokra, mint a templomok karbantartása, vallási oktatás és kultúra, közösségi programok és közösségi célú beruházások, valamint a felekezetek munkatársainak bérköltsége. A kormány továbbra is a római katolikus egyháznak, a református egyháznak, az evangélikus egyháznak és a zsidó közösségnek juttatta a teljes támogatás 91 százalékát, ugyanis a hivatalos álláspont szerint ez a négy nagy „történelmi egyház”, a sajtó is ezt a nem hivatalos kifejezést használja ezekre a felekezetekre.

2013-ban az EMMI kiegészítő működési támogatást ítelt meg három vallási szervezet számára (MET, a Dzsaj Bhim Buddhista közösség és a Keresztény Család Gyülekezet Vallási Egyesült), a támogatást 2017 augusztusának végéig biztosítja a minisztérium. 2014-ben nem kért kiegészítő támogatást más vallási szervezet az EMMI-től.

A 2013-as pénzügyi évben az adóbevalláson szereplő 31 elismert egyháznak nyújtott állami támogatást 3,8 milliárd forinttal (14,6 millió USD) egészítették ki az adófizető polgárok. A 2013-as adóbevallások alapján 62 korábban elismert egyházként működő vallási szervezet civil szervezatként kapta meg az adófizetők által befizetett adó egy százalékát, összesen 16,5 millió forintot (63 600 USD). A 2011-es és 2012-es pénzügyi évben a korábban elismert, de az adminisztratív követelményeket nem teljesítő 60 egyháznak adományozott 1 százalék, összesen 85 millió forint (327 600 USD) átutalása továbbra sem történt meg.

A kormány tagja a Nemzetközi Holokauszt Emlékezési Szövetségnek (IHRA).

3. fejezet: A vallásszabadság társadalmi tisztelőben tartása

Továbbra is előfordultak antiszemita incidensek és megnyilvánulások – különösen a Jobbik részéről –, amelyek aggodalmat keltettek a zsidó közösség tagjaiban. A Tett és Védelem Alapítvány (TEV) felmérésének eredményei szerint a felnőtt lakosság körülbelül egyharmadának előítéletei vannak a zsidókkal szemben.

A rendőrség négy közösség elleni izgatásról és 48 valamilyen vallási, etnikai, faji vagy más társadalmi csoporthoz tartozó személy ellen elkövetett erőszakos cselekedetről számolt be, ezek az adatok nem bonthatók le részletesebben. A bíróságok ezekért a bűncselekményekért 16 személyre róttak ki büntetést.

Az év első hat hónapjában a MAZSIHISZ 33 antiszemita incidenst regisztrált, köztük három testi sértést: áprilisban egy kipát viselő fiatal zsidó férfit vertek meg Budapesten; júniusban egy ötfős csoport verbálisan inzultált egy csoportot, amely szervezett túrán vett részt a budapesti zsidó negyedben, de a rendőrség megakadályozta a két csoport összecsapását; szintén júniusban egy ittas személyekből álló csoport verbálisan inzultált és sörrel öntött le egy fiatal

zsidó férfit egy buszon Budapesten. A MAZSIHISZ verbális támadásokról, rongálásról és temetői vandalizmusról, valamint holokauszt-tagadó és revizionista megnyilvánulásokról, és a médiában megjelent részrehajló írásokról is beszámolt.

A Tett és Védelem Alapítvány által létrehozott Brüsszel Intézet 25 antiszemita incidenst regisztrált októberben. A havi megfigyelések publikálása mellett a TEV jogi tanácsadást és képviselőket is nyújtott az incidensek áldozatainak. Októberben a TEV négy keresetet nyújtott be közösség elleni izgatás (gyűlöletbeszéd) miatt, 15 keresetet holokauszt-tagadás miatt, és három keresetet önkényuralmi jelképek használata miatt. A TEV által benyújtott 22 keresetből a nyomozó hatóságok hetet lezártak, 13-at felfüggesztettek, két esetben pedig vádat emeltek holokauszt-tagadás miatt, ezek az esetek év végén még folyamatban voltak.

Március 8-án egy budapesti futballmérkőzésen a Ferencváros szurkolói antiszemita és más rasszista rigmusokat skandáltak. Március 11-én az MLSZ Fegyelmi Bizottsága 500 ezer forint (1927 USD) büntetés megfizetésére kötelezte az FTC-t.

Március 19-én a TEV jelentést bocsátott ki „Antiszemita előítéletesség a magyar társadalomban” címmel, amely egy, a Medián közvélemény- és piackutató intézet által 2013 novemberében lebonyolított felmérés eredményein alapult. Az eredmények szerint a felnőtt lakosság mintegy egyharmadának vannak előítéletei a zsidókkal szemben, és ennek a csoportnak a fele (a teljes lakosság 12-20 százaléka) szélsőséges antiszemitának tekinthető. A felmérés során használt kérdőívet 1200 személy töltötte ki, így az a 18 év feletti korosztály tekintetében életkor, nem és iskolázottság szempontjából reprezentatívnak tekinthető. A korábbi felmérések eredményeivel való összehasonlítás alapján az antiszemiták aránya 2010-ben volt a legmagasabb a társadalomban. Az antiszemita csoport nagyobb arányban foglalt magában férfiakat, mint a társadalom. A csoport tagjai jellemzően harmincas, faluban élő, felső középosztálybeliek voltak. A szélsőséges antiszemiták aránya a Jobbik támogatóinak körében jelentősen nagyobb volt, mint más pártok támogatóinak körében.

Júliusban a Magyarországi Református Egyház bírósága új eljárást indított ifjabb Hegedűs Lóránt, korábbi parlamenti képviselő és református lelképásztor ellen, aki 2013 novemberében templomának előcsarnokában egy Horthy Miklóst ábrázoló mellszobrot leplezett le.

A politikai és közéleti személyek antiszemita megnyilvánulásai éles reakciókat váltottak ki a zsidó közösségek tagjaiból, valamint a kormány, a civil társadalom és különböző vallási csoportok tagjaiból. Egyes zsidó vezetők véleménye szerint a Jobbik parlamentben és más helyszíneken használt antiszemita retorikája elősegíti egy, a zsidóellenességet toleráló kultúra kialakulását.

Júniusban a rendőrség öt rendzavarást és ötven, zsidó és keresztény vallási épületekben és temetőkben elkövetett vandál cselekedetet regisztrált.

Május 8-án egy zsidó közösség vezetője arról számolt be, hogy vandalizmus történt a bezárt szikszói zsidó temetőben. A polgármester 100 ezer forintot (385 USD) ajánlott fel a nyomravezetőnek. Október 13-án a rendőrség bejelentette, hogy őrizetbe vett egy 21 éves nőt és egy 22 éves férfit, mindketten arlóiak, akiket körülbelül ötven sírkő megrongálásával gyanúsítanak. A beszámoló szerint a két személy elismerte tettét, amelyre nem adtak magyarázatot. A rendőrség vandalizmus vádjával eljárást indított ellenük. A rendőrség a vádlottak által elkövetett más bűncselekményekkel együtt vizsgálta az esetet. Az ügy az év végén még folyamatban volt.

A magyarországi keresztény felekezetek és zsidó csoportok képviselőit tömörítő Keresztény-Zsidó Tanács továbbra is hathavonta ülésezett. Február 20-án a Tanács nyilatkozatot bocsátott ki, melyben arra szólította fel a holokauszt 70. évfordulójának emlékére szervezett programok előkészítésében részt vevő pártokat, hogy párbeszéd keretében igyekezzenek kölcsönösen elfogadható megoldásokat kidolgozni a társadalom fájó sebeinek gyógyítására. A Tanács azt is leszögezte, hogy a Holokauszt Emlékév szervezése során konzultációt kell folytatni azon közösség képviselőivel, amelyet a legnagyobb mértékben érintett a holokauszt.

Július 17-én a Szeged-Csanádi Egyházmegye holokauszt műemléket avatott fel Szegeden. Ez az első ilyen emlékmű, amelyet a katolikus egyház állított Magyarországon.

A keresztény egyházak és a zsidó közösségek a Keresztény-Zsidó Társaság támogatásával továbbra is szerveztek rendezvényeket, amelyen hittudósok beszéltek különböző kérdéskörökről. A társaság 81 előadást szervezett a judaizmusról, a kereszténységről és az iszlámról, melyeken a vallási tolerancia és egymás kölcsönös elfogadásának fontosságát hangsúlyozták.

4. fejezet: Az Egyesült Államok kormányzati politikája

Az Egyesült Államok nagykövetségének képviselői több találkozón is felszólították a kormány képviselőit arra, hogy vizsgálják felül az egyházakról szóló 2011. évi törvényt. Októberben az Egyesült Államok külügyminisztériumának képviselője hivatalos találkozóin szintén arra kérte a kormányzati tisztviselőket, hogy vizsgálják felül az egyházakról szóló törvény azon rendelkezéseit, amelyek hátrányosan megkülönböztetik a kisebbségi vallásokat.

Április 22-én a nagykövetség nyilatkozatot adott ki, amelyben felszólította a magyar kormányt, hogy az a Holokauszt Emlékév központi rendezvényeivel kapcsolatban folytasson konzultációt a társadalom minden szegmensével, különös tekintettel azokra a csoportokra, amelyek fokozottan érzékenyek a holokauszttal kapcsolatos kérdéskörökre. A nyilatkozat megemlíti, hogy a kormány nem vonta be a zsidó közösséget a Sorsok Házával és a német megszállás áldozatainak emlékművével kapcsolatos előkészületekbe.

A holokauszt ügyekkel foglalkozó különleges megbízott kétszer látogatott el Magyarországra. Áprilisban, első látogatása alkalmával kormányzati tisztviselőkkel találkozott, akikkel többek között a német megszállás áldozatainak emlékművéről, a Holokauszt Emlékközponttól, a nemzeti tantervről és a tankönyvekről, valamint a Sorsok Házáról folytatott megbeszéléseket. A megbízott a zsidó közösség képviselőivel is találkozott. Júliusban a megbízott azzal kapcsolatban találkozott a kormány képviselőivel, hogy 2015-ben Magyarország tölti be a Nemzetközi Holokauszt Emlékezési Szövetség (IHRA) elnöki posztját.

Áprilisban a különleges megbízott a magyarországi zsidó közösségek képviselőivel találkozott, hogy tájékozódjon arról, intenzívebbé vált-e a kormány és a zsidó közösségek közötti párbeszéd. A megbízott beszédet mondott az Élet Menetén részt vevő mintegy 20 ezer ember előtt. A nagykövetség eközben otthont adott egy magyar Fulbright-ösztöndíjas „Holokauszt – bűn, felelősség és emlékezet” című előadásának.

Júliusban az antiszemitizmus nyomon követésével és az antiszemitizmus elleni harccal foglalkozó különleges megbízott zsidó közösségek vezetőivel találkozott, akikkel az antiszemitizmussal és a holokausztra emlékező rendezvényekkel kapcsolatos aggályaikról beszélgetett. Ezt követően a megbízott találkozott egy kormányzati tisztviselővel, akivel a

kormány ezzel kapcsolatos álláspontját vitatta meg. A megbízott arra kérte a kormányt, hogy az teljesítse a Holokauszt Emlékközpont támogatásával kapcsolatos kötelezettségeit.

A nagykövetség munkatársai különböző vallási szervezetek vezetőivel találkoztak, akikkel az egyházakról szóló 2011. évi törvény negatív következményeiről beszélgettek. A nagykövetség munkatársai folyamatos párbeszédet folytattak a Magyarországon élő, sokszínű zsidó közösség tagjaival a Holokauszt Emlékvél kapcsolatos központi rendezvényekről és azok előkészítéséről.

Január 30-án a nagykövetség levetítette az „Egyszer volt...” című dokumentumfilmet, amely a Kalocsán évszázadokig virágzó, majd a holokauszt idején elpusztult zsidó kultúrát jelenítette meg egy tanár és diákjai történetén keresztül. A vetítést beszélgetés követte.

A nagykövetség támogatta az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeuma igazgatójának júniusi budapesti látogatását. Az igazgató találkozott a zsidó közösség civil vezetőivel, és felkérte a kormányt, hogy támogassa a Holokauszt Emlékközpont ügyét, és vonja be a zsidó közösséget és a holokauszt szakértőket a Sorsok Házával kapcsolatos egyeztetésekbe.

Június 21-én a „sárgacsillagos házak” projekt részeként – melynek keretében feltérképezték, hogy mely épületekbe költöztették a zsidókat a 2. világháború idején – az ideiglenes ügyvivő Carl Lutz svájci konzulról beszélt a nagykövetségnél összegyűlt közönség előtt, aki számos zsidót mentett meg Budapesten a holokauszt idején.

Július 29-én az ideiglenes ügyvivő találkozott az Amerikai Zsidó Bizottság képviselőjével – aki szintén tagja volt a Sorsok Háza holokauszt múzeum tanácsadó testületének –, akivel az azt célzó erőfeszítéseket vitatták meg, hogy a Sorsok Háza projekt tanácsadó testületében nemzetközi holokauszt szakértők is legyenek.

A nagykövetség képviselői augusztusban Miskolcon, szeptemberben Szolnokon és Debrecenben, októberben pedig Pécsen találkoztak a zsidó közösség helyi vezetőivel, akikkel azt vitatták meg, hogy milyen a helyi zsidó közösségek kapcsolata a kormánnyal és a helyi önkormányzattal, és milyen mértékben vesznek részt a Holokauszt Emlékvél kapcsán rendezett hivatalos eseményeken.

Szeptemberben az Egyesült Államok Külügyminisztériumának hazánkba látogató képviselője civil zsidó közösségek vezetőivel találkozott, akikkel a zsidó közösségek és a kormány kapcsolatáról beszélgetett, és tevékenységük folytatására bátorította őket. Októberben az Egyesült Államok Külügyminisztériumának hazánkba látogató képviselője elismert státuszukat elvesztett vallási szervezetek képviselőivel, valamint elismert felekezetek képviselőivel találkozott, akikkel az elismert státusszal kapcsolatos problémákról beszélgetett. Egy másik képviselő egy elismert státuszát elvesztett kisebbségi vallási közösség tagjaival találkozott, akiket biztosított arról, hogy az Egyesült Államok támogatja az azt célzó erőfeszítéseket, hogy a kisebbségi vallási szervezetek ugyanolyan bánásmódban részesüljenek, mint a többi elismert vallási szervezet.

Október 14-én az ideiglenes ügyvivő egy ökumenikus konferencián arról beszélt, hogyan kezelték a holokauszt idején a vallási kisebbségeket, köztük a Jehova Tanúit, a Názáreti Egyház tagjait, a Reform Adventistákat és a zsidókat.